ปัญหาเกี่ยวกับวัสดุไม่ตีพิมพ์ในห้องสมุดระดับอุดมศึกษาของไนจีเรีย

โดย *J.A.Kadiri**

ถอดความโดย *พวงเพ็ชร รื่นเริง***

บทนำ

ความเป็นมาของวัสดุไม่ตีพิมพ์ (Non-book materials) ในวงการห้องสมุดของไนจีเรียนั้นกล่าวได้ว่าเป็นสิ่งที่ใหม่มาก เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้วในยุโรปและอเมริกา ซึ่งเป็นที่รู้จักและยอมรับมาก่อนนานแล้วว่า วัสดุไม่ตีพิมพ์มีบทบาทสำคัญมาก ในทำนองเดียวกับการนำเอาโทรทัศน์ไปใช้ในโรงเรียนก็เพิ่งเริ่มในปี ค.ศ.1974 และเมื่อประมาณปี ค.ศ.1980 นี่เอง ที่ห้องสมุดระดับอุดมศึกษาของไนจีเรีย ยอมรับเอาวัสดุไม่ตีพิมพ์เข้าไปมีบทบาทในการส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าในห้องสมุดด้วย

อย่างไรก็ตาม Igbinosa ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ก่อนหน้านี้ไม่นานนักว่า วัสดุไม่ตีพิมพ์จะต้องเข้ามามีบทบาทในห้องสมุดระดับอุดมศึกษาของไนจีเรียอย่างแน่นอน จริงอยู่แม้ผู้ใช้บริการจะได้ประโยชน์หลายอย่างจากการที่มีวัสดุไม่ตีพิมพ์ในห้องสมุด เช่น การจัดสถานที่เป็นสัดส่วนไว้ให้กระตุ้นให้มีการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองมากขึ้น แต่ก็ยังปรากฏว่ามีปัญหาติดตามมาอย่างมากมาย ต่อมาได้มีการนำปัญหาเหล่านี้มาพิจารณากันและได้มีการเสนอวิธีแก้ปัญหาต่าง ๆ ขึ้นเพื่อให้ห้องสมุดระดับอุดมศึกษาของไนจีเรียได้รับประโยชน์จากสิ่งต่าง ๆ ที่ห้องสมุดของประเทศที่พัฒนาแล้วประสบความสำเร็จมาก่อนนับสิบ ๆ ปี

หัวข้อในการศึกษา

คำว่า "วัสดุไม่ตีพิมพ์" (Non-book materials) หมายถึง วัสดุประเภทหนึ่งของห้องสมุดที่ไม่ใช่หนังสือ วารสาร หรือจุลสาร และต้องการสถานที่ ๆ เก็บโดยเฉพาะ ฯลฯ

ใน ค.ศ.1979 Aboyade ได้กล่าวว่า เขาเกิดความประหลาดใจและพึงพอใจเมื่อพบว่า วัสดุไม่ตีพิมพ์ได้เข้ามามีบทบาทในห้องสมุดไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบใด สิ่งนี้เป็นความเปลี่ยนแปลงซึ่งอาจพบได้เมื่อสิบกว่าปีมาแล้วในห้องสมุดของประเทศที่พัฒนาแล้ว จากการสำรวจของ Aboyade พบว่าห้องสมุดของมหาวิทยาลัย Ibadan ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกของไนจีเรีย ยังเป็นที่รวมของวัสดุไม่ตีพิมพ์ที่ใหญ่ที่สุดในบรรดาห้องสมุดระดับอุดมศึกษาของประเทศไนจีเรีย จนถึงปัจจุบันนี้

ปัญหา

ปัญหาต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคในการจัดบริการวัสดุไม่ตีพิมพ์ ได้แก่ปัญหาดังต่อไปนี้

1. ปัญหาด้านการเงินและการวางนโยบายจัดหาวัสดุไม่ตีพิมพ์
2. อุปสรรคในการแลกเปลี่ยนกับต่างประเทศ

---

*J.A. Radiri, "Problems with non-book materials in Nigerian academic libraries," **Audiovisual Librarian** 13, 2 (May, 1987): 96-99.

**พวงเพ็ชร รื่นเริง นักวิชาการศึกษาชำนาญการ 6 หัวหน้างานไมโครฟอร์ม ฝ่ายวัสดุไม่ตีพิมพ์ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยรามคำแหง

3. การขาดข้อมูลสำหรับผู้ใช้บริการ
4. ปัญหาการจัดเตรียมเครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ
5. การชี้แนะจากผู้สอน

1. ปัญหาด้านการเงินและการวางนโยบายจัดหาวัสดุไม่ตีพิมพ์

แม้ว่าบรรณารักษ์จะตระหนักดีถึงความสำคัญของวัสดุไม่ตีพิมพ์ที่จัดไว้ในห้องสมุด แต่ก็ไม่มีสิ่งใดที่แสดงให้เห็นว่าวัสดุไม่ตีพิมพ์เหล่านั้น ได้มีผู้ใช้อย่างคุ้มค่า บางครั้งงบประมาณที่ใช้ไปก็ไม่เหมาะกับความต้องการของผู้ใช้ และหากเป็นกรณีที่ห้องสมุดนั้น ๆ ไม่ได้มีการจัดหมวดหมู่วัสดุไม่ตีพิมพ์ หรือไม่ได้วางนโยบายที่จะจัดหาวัสดุไม่ตีพิมพ์ไว้อย่างดีแล้ว วัสดุไม่ตีพิมพ์ที่มีอยู่ในห้องสมุดเหล่านี้จะไม่มีคุณค่าคุ้มกับงบประมาณที่ได้ลงทุนไป

2. อุปสรรคในการแลกเปลี่ยนกับต่างประเทศ

สิ่งที่ก่อให้เกิดปัญหาประการแรกนั้น คือเนื่องจากไม่มีการแลกเปลี่ยนกับต่างประเทศในด้านการนำเครื่องมือและวัสดุที่ใช้ในห้องสมุดเข้ามา เพราะภาวะเศรษฐกิจของประเทศไนจีเรียที่เป็นอยู่ในแต่ละช่วงเวลานั้นจะมีผลกระทบต่อการพัฒนาของห้องสมุด ทำให้การแลกเปลี่ยนกับต่างประเทศเป็นสิ่งยากไม่เฉพาะแต่การนำเข้าของวัสดุไม่ตีพิมพ์เท่านั้น แต่รวมถึงสิ่งอื่น ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในห้องสมุดด้วย Ike เล่าว่าในปี ค.ศ.1977-1980 ห้องสมุดหลายแห่งไม่สามารถหาหนังสือใหม่ ๆ มาเพิ่มเติมให้กับห้องสมุดได้ เพราะภาวะเศรษฐกิจไม่เอื้ออำนวย

3. การขาดข้อมูลสำหรับผู้ใช้บริการ

การที่มีบริการต่าง ๆ เพรียบพร้อมอยู่ในห้องสมุดนั้นถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของห้องสมุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งห้องสมุดที่เป็นแหล่งให้บริการด้านการศึกษาค้นคว้า จากการสำรวจพบว่าผู้ใช้ห้องสมุดส่วนมากจะสนใจข้อมูลที่ได้จากแหล่งข่าวภายนอก ประกอบไปกับข้อมูลที่หาได้ในห้องสมุดเพื่อค้นว่าสิ่งที่เขาต้องการมีอยู่ในห้องสมุดหรือไม่ แหล่งที่มาของข้อมูลเหล่านั้น ได้แก่คำแนะนำของผู้สอน การค้นหาจากชั้นหนังสือในห้องสมุด หรือจากคำบอกเล่าของเพื่อนร่วมชั้นเรียน ดังนั้น หากนำวัสดุไม่ตีพิมพ์ไปเก็บไว้ในที่ซึ่งยากแก่การค้นหาหรือพบเห็นแล้ว โอกาสที่ผู้ใช้บริการห้องสมุดจะค้นพบวัสดุนี้เองย่อมเป็นเรื่องยาก Mabawonku ได้ชี้ให้เห็นว่า ผู้ใช้บริการห้องสมุดทั้งหลายยังเข้าไม่ถึงสิ่งต่าง ๆ ที่จะให้ประโยชน์แก่เขาอย่างมากมาย ที่ห้องสมุดได้จัดเก็บไว้

4. ปัญหาการจัดเตรียมเครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ

นอกจากความจริงที่ว่าการพัฒนาทางวัสดุไม่ตีพิมพ์ไม่อาจเทียบได้กับการพัฒนาของบรรดาหนังสือในห้องสมุดระดับอุดมศึกษาของไนจีเรียแล้ว องค์ประกอบอื่นที่เป็นอุปสรรค์ต่อการใช้วัสดุไม่ตีพิมพ์คือระบบภายในของห้องสมุดนั้นเอง การที่ไม่อนุญาตให้นำสิ่งอำนวยความสะดวกที่ทันสมัยเข้ามาใช้ในห้องสมุด เป็นสิ่งที่ไม่สมควรอย่างยิ่งและปัญหาที่ห้องสมุดทั้งหลายกำลังเผชิญอยู่ขณะนี้ก็คือ การไม่ยอมซื้อเครื่องมือที่ทันสมัยมาใช้ในห้องสมุด กลายเป็นอุปสรรคอีกอย่างหนึ่ง และในขณะเดียวกันเครื่องมือที่ใช้อยู่เดิมก็นับวันแต่จะชำรุดทรุดโทรมลง ต้องมีการซ่อมบ่อยครั้งขึ้น จากการสัมภาษณ์บรรณารักษ์ในห้องสมุดของมหาวิทยาลัย Ibadan และผู้ใช้ห้องสมุดต่างกล่าวเป็นทำนองเดียวกันว่าพวกเขาเห็นว่าการที่เครื่องมือต่าง ๆ ในห้องสมุดเสียบ่อยครั้งนั้นเป็นอุปสรรคต่อการใช้บริการห้องสมุดเป็นอย่างยิ่ง

5. **การชี้แนะจากผู้สอน**

อาจารย์ผู้ทำการสอนมักจะละเลยว่ายังคงมีวัสดุไม่ตีพิมพ์ ที่จัดเป็นแหล่งความรู้ที่มีอยู่อีกแหล่งหนึ่ง พวกเขามักนึกถึงแต่ห้องเรียนว่าเป็นเพียงแห่งเดียวที่จะเป็นสถานที่เขาจะนำเอาความรู้ความสามารถที่เขามีอยู่มาแสดงต่อผู้เรียน Woakes ได้ทำการสำรวจและพบว่า 61.2 เปอร์เซนต์ของผู้สอนในมหาวิทยาลัย Ahmadu Bello ใน Zaria ประเทศไนจีเรีย ไม่ได้ใช้วัสดุไม่ตีพิมพ์เพื่อช่วยประกอบการสอนทั้ง ๆ ที่ขณะนั้นวัสดุไม่ตีพิมพ์ได้มีพร้อมอยู่แล้วตลอดระยะเวลา 10 อาทิตย์ของการเรียนในภาคนั้น

ข้อเสนอแนะ

เพื่อเป็นการเชิญชวนให้ผู้ใช้ห้องสมุดหันมาใช้บริการของวัสดุไม่ตีพิมพ์ ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจศึกษาค้นคว้าหาความรู้ ผู้เขียนใคร่ขอเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ห้องสมุดของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ควรยอมรับและปฏิบัติตามคำแนะนำในการใช้วัสดุไม่ตีพิมพ์นั้น การกระทำเช่นนี้จะป้องกันไม่ให้งบประมาณที่ใช้กับวัสดุไม่ตีพิมพ์ต้องสูญไปโดยเปล่าประโยชน์ ถ้างบประมาณที่ให้มาสำหรับวัสดุไม่ตีพิมพ์ได้ถูกใช้อย่างถูกต้อง การใช้วัสดุไม่ตีพิมพ์ก็คงเป็นที่แพร่หลายขึ้น

2. บรรณารักษ์จะต้องไม่ปล่อยภาระการแนะนำให้รู้จักการใช้วัสดุไม่ตีพิมพ์แก่ผู้สอนแต่ฝ่ายเดียว บรรณารักษ์ผู้เปรียบได้กับผู้รักษาผลประโยชน์ให้กับผู้ใช้ห้องสมุดจะต้องแจ้งให้ผู้ใช้ห้องสมุดทราบถึงการมีของวัสดุไม่ตีพิมพ์ ในทำนองเดียวกับการแจ้งให้ทราบว่ามีหนังสืออื่น ๆ อยู่สิ่งเหล่านี้อาจทำได้โดยการจัดแสดงวิธีการใช้วัสดุไม่ตีพิมพ์ เพื่อให้ผู้ใช้ห้องสมุดทราบว่าในบางโอกาสเขาสามารถเลือกค้นข้อมูลจากวัสดุไม่ตีพิมพ์ได้เช่นเดียวกับที่เขาจะค้นพบได้จากหนังสือ

3. บรรณารักษ์จะต้องเน้นให้นักศึกษาใหม่ทราบถึงความสำคัญของการบริการทุกชนิดที่มีในห้องสมุดในวันที่มีการปฐมนิเทศการใช้ห้องสมุด

4. เนื่องจากขณะนี้ห้องสมุดของมหาวิทยาลัยแทบทุกแห่งได้มีการติดต่อกับสำนักงานคณะกรรมการมหาวิทยาลัยแห่งชาติ (NUC) จึงเป็นที่คาดหวังว่าการแลกเปลี่ยนจากต่างประเทศคงไม่มีอุปสรรคอีกต่อไป Ike ได้แจ้งให้ทราบว่าการเปิดสำนักงาน NUC ในไคโร ลอนดอน และวอชิงตัน จะช่วยให้การจ่ายเงินซื้อสิ่งของต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยในไนจีเรียทำได้สะดวกขึ้น

5. ควรมีการบำรุงรักษาเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับวัสดุไม่ตีพิมพ์อย่างสม่ำเสมอ เพื่อจะได้ไม่เกิดปัญหาเกี่ยวกับการใช้บริการวัสดุไม่ตีพิมพ์ต่อไป

บทสรุป

เนื่องจากวัสดุไม่ตีพิมพ์ที่มีอยู่ในห้องสมุดจะไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควรเพราะมีอุปสรรคหลาย ๆ ด้าน ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว แต่ก็ยังคงมีปัญหาต่าง ๆ อีกมากมายที่ได้พบอยู่เป็นประจำในห้องสมุดระดับอุดมศึกษาของไนจีเรีย ดังนั้นข้อเสนอแนะที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นแล้วนั้น คงจะเป็นประโยชน์แก่ผู้บริหารห้องสมุด เพื่อพิจารณานำมาปรับปรุงการให้บริการวัสดุไม่ตีพิมพ์ให้ได้รับประโยชน์อย่างคุ้มค่า

อนึ่ง ผู้แปลมีความเห็นว่า บทความเรื่อง "ปัญหาเกี่ยวกับวัสดุไม่ตีพิมพ์ในห้องสมุดระดับอุดมศึกษาของไนจีเรีย" เป็นเรื่องเกี่ยวกับปัญหาที่คล้ายคลึงกับปัญหาที่ห้องสมุดระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยเรากำลังประสบ

อยู่ในขณะนี้ และคิดว่าถ้าจะนำปัญหาเหล่านี้มาเปรียบเทียบพร้อมทั้งนำข้อเสนอแนะต่าง ๆ มาใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงการบริหารงานและการให้บริการวัสดุไม่ตีพิมพ์ในห้องสมุดระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยดูบ้าง ก็จะได้รับประโยชน์คุ้มค่ากว่าในปัจจุบันนี้มาก